▲ Rdest alpský na jednom z rybníků v údolí Chalupeckého potoka.

Pramenné vývěry a rašeliniště Slavkovského lesa 2 – severní část aneb zapomenutá rašelinná zákoutí

Přemysl Tájek, AOPK ČR, Správa CHKO Slavkovský les a krajské středisko Karlovy Vary

V minulém čísle Arniky jsme vám slíbili podrobnější představení „Pramenných vývěrů a rašelinišť Slavkovského lesa“ – tedy lokality, která byla v loňském roce zařazena na seznam světově významných, tzv. „ramsarských“, mokřadů. V tomto díle se budeme věnovat mokřadům ležícím zhruba mezi obcemi Podstrání, Krásno a Nová Ves (viz mapa) a zavítáme na spoustu zapomenutých a lidmi téměř nenavštěvovaných míst. Přesto (nebo snad právě proto?) mají tato místa své neopakovatelné kouzlo a potěší nejen oko přírodovědce, ale každého vnímavého návštěvníka. Tyto mokřady jsou nejsevernějším výběžkem východní části ramsarské lokality a zaujímají první 4 km z celkových 19 km, měříme-li lokalitu od severu k jihu.

Velice členitý tvar lokality je dán důsledným výběrem pouze cenných mokřadních stanovišť, která jsou v relativně ploché krajině náhorní plošiny Slavkovského lesa a Tepelské vrchoviny vázána především na údolní nivy drobných toků – v severní části na Lobezský a Komáří potok a Dlouhou stoku, ve střední části na přítoky Pramenského potoka a v části jižní na horní tok říčky Teplé a její přítoky. Na pomyslnou vodní nit jsou tak navlečeny nejcennější mokřadní lokality chráněné krajinné oblasti Slavkovský les.

Nejsevernější částí celé ramsarské lokality je Krásenské rašeliniště, neboli také rašeliniště V Borkách – to podle starého ručního způsobu těžby rašeliny, tzv. borkování. O této výjimečné lokalitě bude podrobněji pojednáno v příštím díle seriálu „Divočina za humny“, který bude věnován odtěženým rašeliništím.

Další zajímavou lokalitu najdeme jižně od Krásenského rašeliniště, kde se nachází v lesích ukrytý rašelinný rybníček. Na rašelinné louce, která jej obklopuje, roste např. všivec lesní, rosnatka okrouhlolistá a klikva bahenní. Zákrut Dlouhé stoky pod rybníkem skrývá další vzácnost – jednokvítek velkokvětý (*Moneses uniflora*), který zde pravidelně vykvétá v polovině června.

Dále na jih navazuje přírodní rezervace Rašeliniště u myslivny vyhlášená v roce 2007 k ochraně významné populace hnědáska chrastavcového a řady vzácných druhů rostlin. Významná je např. velmi početná populace vachty trojlisté, zdrojovka potoční rostoucí na prameništích, šicha černá, kyhanka sivolistá, tolije bahenní nebo vrba

plazivá. Opakovaně zde byl zaznamenán výskyt velmi vzácného žluťáska borůvkového a nově také střevlíka Menetriesova (*Carabus menetriesi*), který se v ČR vyskytuje pouze na rašeliništích Novohradských hor, Šumavy, Slavkovského lesa a Krušných hor.

Jižně od Rašeliniště u myslivny jistě stojí za zmínku drobné nelesní rašeliniště s tučnicí obecnou, prstnatcem májovým, klikvou bahenní, upolíny a především korálicí trojklannou, drobnou vzácnou orchidejí, která zde byla nalezena v roce 2009. Lokalita byla v roce 2012 ve spolupráci s Lesy České republiky zbavena rozrůstajících se náletových dřevin, které populace vzácných druhů ohrožovaly.

Dále na západ za silnicí Prameny – Čistá navazuje údolí Chalupeckého potoka s kaskádou menších rybníků, zrašelininělých stanovišť a smilkových luk. V rybnících můžeme najít např. vzácný rdest alpský, na opuštěných zrašelinělých loukách jižně od soutoku Chalupeckého a Lobezského potoka rostle klikva bahenní, prstnatec májový nebo hadí mord nízký. Drobné ostřicemi zarůstající rybníčky jsou rájem obojživelníků, především čolka obecného, čolka horského a skokana krátkonohého.

Údolí Lobezského potoka a přilehlé slatinné louky a přechodová rašeliniště jsou domovem chráněné ostřice blešní a poetická jména nedávných zajímavých nálezů jsou z říše hub – čapulka bahenní (*Mitrula paludosa*) a jazourek srstnatý (*Trichoglossum hirsutum*; v Červeném seznamu ČR řazen mezi ohrožené druhy). Sušší jižně orientované meze hojně porůstá arnika a devaterník velkokvětý a najdeme zde i dnes již velice vzácný kociánek dvoudomý. Rozvolněné plochy v okolí Lobezského potoka jsou rovněž jedním z posledních míst, kde byl ještě počátkem 21. století pozorován tokající tetřívek obecný.

Mokřady východně od Sklenného vrchu jsou tvořeny z velké části přechodovými rašeliništi a slatinnými loukami poschovávanými mezi skupinami náletů smrku a bříz. Z významných druhů rostlin se zde můžeme setkat s upolínem nejvyšším, klikvou bahenní, tučnicí obecnou, omějem pestrým nebo vachtou trojlistou, zaznamenán byl i výskyt vzácnějších živočichů – hnědáska chrastavcového, okáče černohnědého (*Erebia ligea*), chřástala polního a strnada lučního.

Velmi zajímavým a přírodovědně cenným stanovištěm je průsek pod elektrovodem jižně od silnice do Čisté. Vlhký lesní průsek vedoucí odtud až na Křížky je domovem nejen vzácných druhů rostlin (upolíny, klikva, arnika, vachta, prstnatec Fuchsův aj.), ale především motýlů. Pro jejich

Nejsevernější část ramsarských mokřadů. Lokality zmiňované v textu vyznačeny tečkováním.

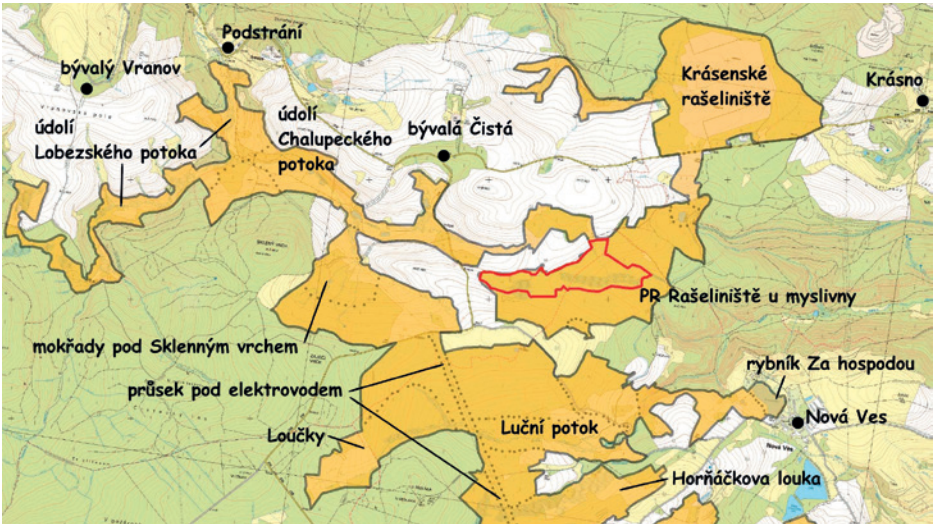

▲ Žluťásek borůvkový na své živné rostlině – vlochyni bahenní.
▶ Vachta trojlistá v PR Rašeliniště u myslivny. Všechny fotografie Přemysl Tájek.

dlouhodobé přežití zde postačilo občasné vyřezání náletů stromů a keřů. Kromě vzácného hnědáska rozrazilového (*Melitaea diamina*), zde žije jedna z největších populací žluťáska borůvkového ve Slavkovském lese. Průsek je pravděpodobně i důležitou migrační trasou motýlů a v současnosti se jeví jako klíčový pro úspěšnou ochranu žluťáska borůvkového v našem regionu (spojuje další místa s výskytem druhu jako je Upolínová louka, Horňáčkova louka a Rašeliniště u myslivny). Význam průseku pro žluťáska spočívá také ve zdejší hojnosti živné rostliny tohoto motýla – vlochyně bahenní. Z dalších druhů živočichů stojí za zmínku opakované pozorování zmije obecné.

V lesích mezi výše popsaným průsekem a ostrou pravotočivou zatáčkou silnice Prameny – Čistá se nachází jeden z nejlépe ukrytých mokřadních klenotů Slavkovského lesa – opuštěné lesní louky s pomístním názvem Loučky. Najdeme zde bohatou populaci upolínu nejvyššího, všivce lesního, prstnatce Fuchsova, ostřice rusé, vrby rozmarýnolisté a několik prameništ se zdrojovkou potoční. Novými objevy jsou pak ostřice Davallova, ostřice přioblá nebo tučnice obecná. Západní část území byla v roce 2011 díky dohodě mezi Správou CHKO Slavkovský les a vlastníkem pozemků (Gerimo s. r. o.) zbavena velké části smrkových náletů, což by na dalších 5–10 let mohlo zachovat příznivé podmínky pro existenci vzácných druhů rostlin. Lokalita prozatím nebyla soustavněji zoologicky studována, ale i zde lze očekávat řadu zajímavých druhů živočichů, především bezobratlých.

Další romantická zákoutí, slatiniště se všivci, upolíny, hadím mordem a prstnatci se ukrývají podél toku Lučního potoka a v rozsáhlých plochách keřových vrb u Dlouhé stoky. V mokřadech u Nové Vsi se k těmto druhům přidává ještě kosatec sibiřský a všivec bahenní, jehož výskyt zde však byl zaznamenán naposledy v roce 2006.

Přírodovědně cenný je i rybník Za hospodou u Nové Vsi, v dubnu se zde můžeme setkat s modře vybarvenými samci skokana ostronosého a loni zde byla zaznamenána v západních Čechách velmi vzácná vážka jarní (*Sympetrum fonscolombei*).

▼ Jazourek srstnatý u Vranova.